

شناسایی و دسته‌بندی موضوعات رساله‌های دکتری دانشگاه‌های دولتی کشور در رشته مدیریت دولتی در طی دوره ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۶ بر مبنای مدل سه شاخگی

محمدعلی سرلک

استاد گروه مدیریت دولتی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

تاریخ دریافت: (۱۳۹۷/۳/۹) تاریخ پذیرش: (۱۳۹۷/۸/۱۹)

Identifying and Categorizing the Subjects of Doctoral Theses of Public Universities in the Field of Public Administration During the Period of 1111-1118 Based on Three-Branch Model

Mohammad Ali Sarlak

Professor Department of Public Administration, Payame Noor University, Tehran, Iran.

Received: (99/May/8888) Accepted: (00/Nov/8888)

Abstract

The aim of this study is to provide an overview of the different situations and dimensions of public administration in Iran and to help guide future research on filling the gap in previous research in this area. In this case, 999 doctoral theses defended between 1111 and 8888 were reviewed and reviewed at 6 public universities in the country and with online access. The research methodology is qualitative in terms of its purpose and descriptive method. The research methodology of the group consists of 44 leading faculty members in the major universities of the country with associate professors and professors. The results of the reviewed articles were evaluated based on criteria such as the subject of research, method and tool of data collection, data analysis method, in this paper. The results show that most of the researches in the %%% of the studies are of a structural type, %%% of the type of behavior, %%% of the environmental type, 555 of the combination type and %%% of the form of three branches. In the researches, 86% of the titles used a qualitative and qualitative method for collecting data and a %% questionnaire was used only qualitatively and the remainder was used only for quantitative methods. The result is a deep divide between the results of the doctoral dissertation and the lack of a doctrine and the theory of research.

Keywords

Public Management, Internal Research, Doctoral Dissertation.

چکیده

هدف این پژوهش ارائه یک دید کامل از وضعیت و ابعاد مختلف مدیریت دولتی در ایران و کمک به هدایت پژوهش‌های آتی در رابطه با پرکردن شکاف تحقیق‌های قبلی در این حوزه است. در این مورد، تعداد ۲۷۹ رساله دکتری دفاع شده بین سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۶ در ۶ دانشگاه دولتی داخل کشور و دارای دسترسی برخط، مرور و بررسی شده است. روش‌شناسی تحقیق از لحاظ هدف کاربردی از نوع کیفی و از لحاظ روش توصیفی است. روش تحقیق گروه کانون شامل ۲۴ نفر از استادان برتر دانشگاه‌های بزرگ کشور با مرتبه دانشیار و استاد تمام است. نتایج به‌دست آمده از مقاله‌های مورد بررسی قرار گرفته، براساس معیارهایی از قبیل موضوع پژوهش، روش و ابزار گردآوری داده‌ها، روش تحلیل داده‌ها، در این مقاله مورد بررسی قرار گرفتند. نتایج نشان می‌دهد که ۲۶ درصد پژوهش‌ها از نوع ساختاری، ۳۴ درصد از نوع رفتاری، ۱۲ درصد از نوع محیطی، ۲۴ درصد از نوع ترکیبی و ۴ درصد در قالب مد سه‌شاخگی نمی‌گنجد. همچنین در پژوهش‌های بررسی شده، ۸۶ درصد عناوین به‌منظور جمع‌آوری داده‌ها از روش ترکیبی کیفی و پرسشنامه‌ای استفاده شده و ۱ درصد صرفاً روش کیفی و مابقی صرفاً روش کمی بوده است. لذا، شکاف عمیق بین نتایج به‌دست آمده رساله‌های دکتری و فقدان یک دکترین و نظریه حاصل از پژوهش دلالت دارد.

واژه‌های کلیدی

مدیریت دولتی، پژوهش‌های داخلی، رساله‌های دکتری.

مقدمه

پایان‌نامه، محصول نهایی مطالعه در تحصیلات تکمیلی و دارای اهمیت زیادی است (فیضی و گرامی‌پور، ۱۳۹۰). پایان‌نامه به‌عنوان گسترده‌ترین محصول پژوهشی دانشگاه‌ها، اولین تجربه تحقیقاتی دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری است که مبنای برنامه تحصیلی این دوره محسوب می‌شود و ملاکی که دانشجویان با به‌کارگیری آن فعالیت‌های تحصیلی خود را کامل می‌کنند و طی این فرایند یکی از وظایف دانشجویان این است که در بخشی از رشته تحصیلی‌شان علم را گامی به پیش ببرند. لذا، هرگونه توجه و دقت در امر پایان‌نامه‌نویسی و ارتقای کیفیت آن در آینده تحقیقاتی کشور بسیار مفید خواهد بود (بالد وین و رز، ۲۰۱۰).

اغلب صاحب‌نظران و پژوهشگرانی که پیش از این با رویکردی «تأثیرمدار» به پژوهش‌های ایران نگریسته‌اند اذعان داشته‌اند که این پژوهش‌ها در مجموع از اثرگذاری قابل قبولی برخوردار نبوده‌اند (معصومی همدانی، ۱۳۸۲؛ داوری اردکانی، ۱۳۸۶؛ فتاحی، ۱۳۹۰؛ منصوریان، ۱۳۹۲؛ منصور، ۱۳۹۳؛ گلشنی، ۱۳۹۵؛ یثربی، ۱۳۹۵). نجفی و همکاران (۱۳۹۴) نشان دادند که به ازای هر «یک درصد رشد در تعداد مقالات تألیف»، «تولید ناخالص داخلی» در دنیا ۰٫۷٪، در ترکیه ۱٪ و در ایران تنها ۰٫۳٪ رشد یافته است.

فتاحی (۱۳۹۳) معتقد است در یک دهه گذشته میان نرخ رشد تولیدات علمی و نرخ توسعه اقتصادی-اجتماعی ایران شکاف عمیقی وجود داشته و نرخ توسعه به همان سرعت نرخ تولیدات علمی پیش نرفته و حتی معکوس شده است. در صورتی که یافته‌های پژوهشی به هر دلیلی سودمند نباشد و از نظر کاربردی از جامعه خود جدا بماند، رسالت پژوهش با هدف به‌کارگیری و بهره‌برداری از یافته‌ها نیمه‌تمام خواهد ماند. می‌توان به کار گرفته نشدن پژوهش‌های دانشجویی و پایان‌نامه‌های تحصیلی در ایران را به دلیل‌های گوناگونی نسبت داد. کم‌توجهی و یا بی‌توجهی در پیدا کردن موضوعی که جنبه‌های کاربردی لازم را داشته باشد و همراه با انجام پژوهش، تجربه دانشجو را نیز افزایش دهد یکی از مهم‌ترین چالش‌هایی است که دانشجویان در ابتدای امر پژوهش با آن مواجه هستند (نجف‌آبادی و همکاران، ۱۳۹۰).

این مسئله ضرورت شناسایی و دسته‌بندی موضوعات رساله‌های صورت گرفته در رشته مدیریت دولتی را مشخص می‌کند. پایان‌نامه‌های رشته مدیریت دولتی، مانند دیگر

پایان‌نامه‌های انجام شده در قلمروهای علوم انسانی و اجتماعی، به دودسته پژوهش‌های بنیادی و کاربردی تقسیم می‌شوند. با توجه به اهمیت جدید و خلاقانه بودن موضوع پایان‌نامه و جلوگیری از انجام کار تکراری و اتلاف وقت و انرژی، لازم است که موضوعات پایان‌نامه‌های انجام‌شده، دسته‌بندی شده و عمده‌گرایش محققان و دانشجویان به موضوعات مشخص شود. در این راستا در تحقیق حاضر درصد شناسایی و دسته‌بندی موضوعات رساله‌های دکتری دانشگاه‌های دولتی کشور در رشته مدیریت دولتی در طی دوره ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۶ بر مبنای مدل سه‌شاخگی هستیم.

آسیب‌شناسی اغلب به‌عنوان حساس‌ترین جزء استقرار یک طرح بهبود تلقی می‌شود. بهبود با مرحله آسیب‌شناسی آغاز می‌شود، آسیب‌هایی که اگر به‌موقع شناخته نشوند، پدیده را به سمت فنای زودرس خواهد کشید و سیر قهقراپی را بر سازمان تحمیل خواهد کرد. آسیب‌شناسی صحیح و به‌موقع، این امکان را به مدیران می‌دهد که همواره از مسائل و مشکلات جاری مطلع باشند و از حد شدن آن جلوگیری نمایند.

براساس اطلاعات منتشره گوگل، نمودار ۱ مربوط به نشر کتب در زمینه سازمان‌های دولتی همان‌گونه که مشاهده می‌شود آغاز توجهات اندیشمندان به این حوزه از ۱۹۱۰ شروع به اوج کرد و بیشترین توجه پژوهشگران و نویسندگان به بحث سازمان‌های دولتی بین اوایل دهه ۱۹۴۰ تا اواخر دهه ۱۹۸۰-۱۹۹۰ بوده است، در این بازه توجه به بخش سازمان دولتی و تعریف وظایف و ویژگی‌های این نوع سازمان مورد توجه اندیشمندان مدیریت و جامعه‌شناسی قرار گرفت و پس از آن به صورت تخصصی‌تر دنبال شده است.

نمودار ۱. اطلاعات سیر انتشارات در زمینه سازمان دولتی براساس اطلاعات گوگل براساس کلیدواژه‌های: Government organization و Government agency.

منبع: <https://books.google.com/ngrams>

داد که از نظر اعضای هیئت علمی موانع دانشجویی و دانشگاهی در ایجاد همخوانی بین موضوعات پایان‌نامه‌های دوره کارشناسی ارشد با نیازهای جامعه.

نوه ابراهیم و همکاران (۱۳۹۳) به ارزیابی کیفی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی دانشگاه تربیت‌معلم در سال‌های ۸۹-۸۰ پرداختند. پژوهش به روش توصیفی-تحلیلی انجام گرفت. تعداد ۵۷ پایان‌نامه به روش سرشماری مورد بررسی قرار گرفت. داده‌ها با استفاده از پرسشنامه‌ای که حاوی ۹۶ سؤال در هفده شاخص و هفت بخش شامل مدخل، کلیات، ادبیات، روش، یافته‌ها، نتیجه-گیری و منابع گردآوری شد. ابزار گردآوری داده‌ها، مشاهده و به صورت اسنادی انجام گرفت و براساس مقیاس پنج‌درجه‌ای لیترت درجه‌بندی شد. تحلیل داده‌ها با استفاده از آزمون‌های آمار توصیفی از قبیل فراوانی، درصد، درصد تراکمی، میانگین و انحراف استاندارد، صورت گرفت. یافته‌ها نشان داد میانگین کل بخش‌های هفت‌گانه در پایان‌نامه‌های مورد بررسی، بر اساس پیوستار پنج‌درجه‌ای مطلوبیت در وضعیت نسبتاً مطلوب قرار گرفت. بخش‌های مدخل، یافته‌ها و منابع در وضعیت مطلوب و بخش‌های کلیات، ادبیات، روش و نتیجه‌گیری در وضعیت نسبتاً مطلوب قرار گرفت.

نجف‌آبادی و همکاران (۱۳۹۰) به بررسی کاربرد پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و دکتری رشته علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی در کتابخانه‌های شهر اصفهان پرداختند. روش پژوهش حاضر کیفی است. جامعه آماری تحقیق شامل ۲۶ نفر از مدیران و معاونان کتابخانه‌های شهر اصفهان و ۵۴ عدد پایان‌نامه کارشناسی ارشد و دکتری کتابداری و اطلاع‌رسانی انجام شده برای کتابخانه‌های شهر اصفهان است. به دلیل کوچک بودن حجم جامعه، از روش سرشماری بهره‌جویی شد و کل جامعه مورد مطالعه قرار گرفت. برای گردآوری داده‌ها از مصاحبه نیمه ساختاریافته و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از مقایسه مداوم در رویکرد نظریه زمینه‌ای استراس و کوربین در سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی استفاده شد. یافته‌ها در ۱۲ مقوله معرفی شد. مقوله کاربرد به‌عنوان مقوله اصلی در نظر گرفته شد.

مقولات دیگر این پژوهش شامل: شناخت، سیستم اطلاع‌رسانی و ارتباطی، مدیریتی، ساختار و محتوای پایان‌نامه، حقوقی، سازمانی، فرهنگی و پشتیبانی بود که هرکدام به نحوی بر کاربرد پایان‌نامه‌ها در کتابخانه تأثیرگذار هستند. اولویت‌های پژوهشی شناسایی شده در این پژوهش نیز به‌عنوان یکی از گزینه‌های مؤثر در کاربرد یافته‌های

پدیده‌های سازمان و مدیریت را می‌توان در سه دسته عوامل رفتاری، ساختاری و زمینه‌ای، بررسی و تجزیه و تحلیل کرد. علت نام‌گذاری این مدل به سه‌شاخگی آن است که ارتباط بین عوامل ساختاری، رفتاری و زمینه‌ای به‌گونه‌ای است که هیچ پدیده یا رویداد سازمانی نمی‌تواند خارج از تعامل این سه‌شاخه قرار گیرد. به‌عبارت‌دیگر، رابطه بین این سه‌شاخه یک رابطه تنگاتنگ بوده و در عمل از هم جدایی‌ناپذیرند. درواقع، نوع روابط موجود بین این سه‌شاخه از نوع لازم و ملزوم بوده و به‌مثابه سه‌شاخه روئیده از تنه واحد حیات سازمان می‌باشند (میرزایی اهرنجانی و همکاران، ۱۳۸۲ به نقل از نجفی‌زاده و همکاران، ۱۳۹۵) این سه‌شاخه عبارت‌اند از:

رفتار (محتوا): منظور از عوامل رفتاری، کلیه عوامل مربوط به نیروی انسانی که محتوای موضوعات را تشکیل می‌دهد.

ساختار: منظور از شاخه ساختار همه عناصر، عوامل و شرایط فیزیکی و غیرانسانی موضوعات می‌باشند که بانظم، قاعده و ترتیب خاصی به هم پیوسته و چهارچوب، قالب، پوسته و یا بدنه فیزیکی و مادی موضوعات را می‌سازند. زمینه‌ای (محیطی): عوامل زمینه‌ای شامل محیط و شرایط بیرونی است که سبب‌ساز عوامل رفتاری و ساختاری هستند.

پیشینه تحقیق

خسروی و همکاران (۱۳۹۴) به آسیب‌شناسی عدم همخوانی موضوعات پایان‌نامه‌های دوره کارشناسی ارشد علوم تربیتی با نیازهای جامعه پرداختند که به روش پژوهش توصیفی پیمایشی انجام شد جامعه‌های آماری پژوهش مشتمل بر حدود ۵۰ هیئت علمی در دانشگاه‌های اصفهان آزاد اسلامی خوراسگان و پیام نور اصفهان بود که در سال تحصیلی ۱۳۹۲-۹۳ مشغول به تدریس بودند در این پژوهش از روش نمونه‌گیری سرشماری کامل به‌دلیل محدودیت تعداد اعضای هیئت علمی استفاده شده است و تعداد ۳۰ نفر انتخاب شدند ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه محقق‌ساخته با ۲۱ سؤال بسته پاسخ بود اعتبار پرسشنامه براساس ضریب آلفای کرونباخ ۹۱/۰ برآورد شد که نشان از اعتبار بالای ابزار اندازه‌گیری دارد روایی آن نیز از طریق کارشناسان و متخصصان علوم تربیتی مورد تأیید قرار گرفت تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش در سطح آمار توصیفی انجام شده است در سطح توصیفی برای مشخص کردن توزیع فراوانی و درصد نمره‌ها پاسخگویان از میانگین انحراف معیار و درصد استفاده شده است نتایج نشان

یافته‌اند. به‌طور کلی بعضی از موضوعات در هر دوره بیشتر به-کار برده شده‌اند، مانند: تاریخ کتابخانه‌ها در دو دوره اول، تحلیل استنادی در دوره دوم و سوم، رفتار اطلاع‌یابی در دوره چهارم و موضوع بازیابی اطلاعات و استفاده کاربران در دو دوره از پنج دوره و مهم‌ترین چیز قابل توجه عدم استفاده از کلمه کتابخانه در پایان‌نامه‌ها بود که زمینه را برای آموزش علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی در مقطع دکتری فراهم می‌کرد. هورتن و هاوکینز^۲ (۲۰۱۰) در پژوهش در عنوان «تحلیل محتوای پژوهش‌های مداخله‌ای در پایان‌نامه‌های دکتری خدمات اجتماعی» در دانشگاه فلوریدا به این نتیجه رسیدند که تنها ۱۳/۴۹ درصد از چکیده پایان‌نامه‌ها تمرکزشان روی پژوهش‌های مداخله‌ای بوده است، آنان در پایان تغییر پارادایم در آموزش و فعالیت‌های رشته را توصیه می‌کنند

الیو و ابا (۲۰۰۹) به پژوهشی با عنوان «بررسی تحلیلی پایان‌نامه‌های دانشجویان نیجریه در بین سال‌های ۱۹۹۶-۲۰۰۸ کارشناسی ارشد علوم کتابداری در دانشگاه میدوگوری» پرداختند. آنها تحلیل پایان‌نامه‌ها را براساس سال تحصیلی، حوزه موضوعی، نوع کتابخانه، حوزه‌های جغرافیایی و جنسیت دانشجویان انجام دادند. نتایج آنها نشان داد که بیشترین تولید پایان‌نامه‌ها در سال ۲۰۰۶ بوده و تمرکز موضوعی آنها بیشتر در حوزه علم اطلاعات است و بیشتر روش‌های پژوهش پایان‌نامه‌ها از نوع روش پژوهش کتابخانه‌ای است

اهداف پژوهش

۱. استخراج موضوعات رساله‌های دکتری دانشگاه‌های دولتی در رشته مدیریت دولتی در محدوده زمانی موردنظر.
۲. تقسیم‌بندی و تطبیق موضوعات رساله‌ای بر مبنای مدل ۳ شاخگی (ساختاری، محیطی و رفتاری).
۳. ارائه پیشنهاد به دانشگاه‌های مجری برای متناسب‌سازی موضوعات رساله‌های دکتری در تحقیقات آتی متناسب با نیازهای رشته علمی.

روش‌شناسی پژوهش

با توجه به جهت‌گیری توصیفی این پژوهش، داده‌های لازم برای این تحقیق از منابع کتابخانه‌ای و اسناد و مدارک موجود در اینترنت براساس روش مرور جامع گردآوری و تحلیل شده است. جامعه آماری این پژوهش ۲۷۹ رساله دکتری دفاع شده

پایان‌نامه‌ها مطرح شد. این مقولات، موانع و راهکارهای مؤثر بر کاربرد پایان‌نامه‌ها را معرفی می‌کنند. ارتباط این مقولات به‌صورت باواسطه، بدون واسطه و ترکیبی است.

غلامی‌نژاد و قبول (۱۳۸۷) در پژوهش خود با عنوان «آسیب‌شناسی پایان‌نامه‌های رشته زبان و ادبیات فارسی پس از بررسی بیش از ۳۴۵۰ پایان‌نامه رشته زبان و ادبیات فارسی»، دریافتند که این اصل مهم در آنها وجود ندارد و عموماً نوع این پایان‌نامه‌ها توصیفی است و در آنها به ارائه و طبقه‌بندی اطلاعات بسنده می‌شود. در آسیب‌شناسی این معضل به مواردی همچون: عدم وجود کلان‌نگری علمی - ادبی، تمرکز موضوع‌ها بر ارائه اطلاعات ادبی، نبود طرح پایان‌نامه‌ی علمی و تعریف شده و عدم رعایت این طرح در پژوهش نهایی، نبود روش مشخص علمی - پژوهشی، انتخاب موضوع‌های کلی، انجام موضوع‌های تکراری می‌توان اشاره کرد.

دوراک و همکاران (۲۰۱۶) به تحلیل محتوای پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و پایان‌نامه‌های دکتری ارائه شده در حوزه آموزش عالی ترکیه پرداختند. در مجموع، ۱۰ پایان‌نامه کارشناسی ارشد و ۱۸ پایان‌نامه دکتری برای تعیین روش پژوهش، کلمات کلیدی، چارچوب نظری، رشته تحصیلی، آزمون و تجزیه و تحلیل، ابزار جمع‌آوری داده‌ها، شرکت‌کنندگان، متغیرها و علاقه‌مندی‌ها مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. در نتیجه بیش از نیمی از (۵۷٪) پایان‌نامه‌ها / پایان‌نامه‌ها به‌نوعی «فنی / علمی / مشارکتی» تقسیم شدند. علاوه بر این، در ارتباط با چارچوب نظری، «سازنده‌گرایی» در رشته‌های پایان‌نامه/پایان‌نامه‌های تحلیلی غالب بود.

یادداشت‌های مشاهده مصاحبه و پرسشنامه محبوب‌ترین ابزار جمع‌آوری داده‌ها بودند. در نهایت، پایان‌نامه‌ها را می‌توان در سه دسته «توسعه»، «تجدیدنظر» و «برنامه» تقسیم‌بندی کرد.

کاسیدی و همکاران (۲۰۱۱) در پژوهشی با عنوان «توسعه منظم از موضوعات: تحلیل پایان‌نامه‌های علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی آمریکا با استفاده از روش مخصوص لتنت دیریشلت^۱ به بررسی ۳۱۲۱ پایان‌نامه دکتری دفاع شده بین سال‌های ۱۹۳۰-۲۰۰۹ در آمریکای شمالی پرداختند. نویسنده از روش LDA برای اختصاص موضوعات پایان‌نامه‌ها استفاده کرد. یافته‌ها نشان داد که موضوعات اصلی از دوره اول سال‌های ۱۹۳۰-۱۹۶۹ و ۲۰۰۰-۲۰۰۹ خیلی تغییر

نظرات خود را اعمال کنند، پس از وصول نظرات، میزان هماهنگی یافته‌های محققان و یافته‌های خبرگان حدود ۸۹٪ بود و با توجه به اینکه برای تأیید پایایی باید بالاتر از ۰/۷ باشد، این هماهنگی نشان از مطلوبیت یافته‌های پژوهش دارد.

یافته‌های پژوهش

الف) یافته‌های طبقه‌بندی موضوعی پژوهش‌ها

بررسی‌های انجام شده در تحقیق‌های با موضوع مدیریت دولتی، نشان داد که بیشتر این تحقیق‌ها طراحی مدل در سازمان و با تعداد ۳۶ درصد بوده است. در رتبه دوم این پژوهش‌ها موضوع‌های در رابطه با استقرار مدیریت با تعداد ۱۵ درصد مورد قرار دارد. این طبقه‌بندی نشان می‌دهد که بیشترین توجه پژوهشگران در رابطه با عواملی است که باعث موفقیت و یا شکست یک سیستم مدیریت دولتی و همچنین راهکارهای استقرار مناسب آن در سازمان مورد بررسی بوده است. چیزی که در مراحل اولیه این نوع اقدام سازمانی بیشترین توجه را می‌طلبد، رتبه‌بندی این موضوع‌ها و تعداد آنها به همراه درصد هریک در جدول ۱ آمده است.

جدول ۱. طبقه‌بندی موضوع‌های پژوهشی و تعداد آنها

توصیف حوزه‌های رساله‌ها	درصد فراوانی
طراحی مدل برای مفاهیم مدیریتی دولتی	۳۶۶
استقرار سیستم مدیریت	۱۵۰۰۳
نوآوری	۷۰۱۹
یادگیری سازمانی	۵۸۸
توانمندی کارکنان	۵۰۲۳
عملکرد سازمانی	۵۰۲۳
داده‌کاوی	۳۰۲۷
سبک‌ها و عوامل رهبری	۳۰۲۷
بهره‌وری	۲۰۷۹
چابکی	۲۰۴۴
سرمایه فکری	۲۰۴۳
تفکر راهبردی	۲۰۴۰
سرمایه اجتماعی	۱۰۹۶
ساختار سازمانی	۱۰۶۶
فرهنگ سازمانی	۱۰۴۴
مدیریت کیفیت	۰۰۹۴
مزیت رقابتی	۰۰۸۳
زنجیره تأمین	۰۰۶۵
اقتصاد مقاومتی	۰۰۴۸
مشتری مداری	۰۰۳۶

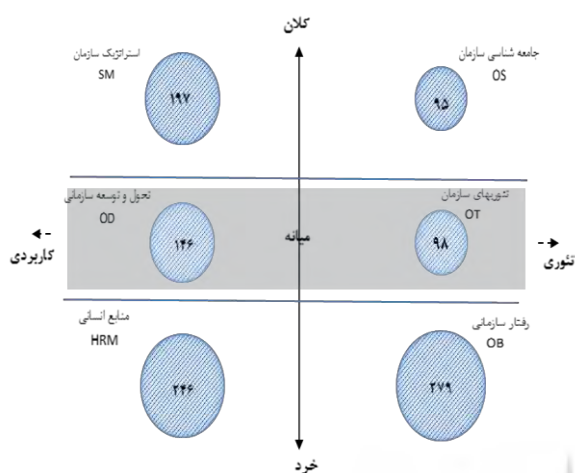
بین سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۶ در ۶ دانشگاه دولتی داخل کشور و دارای دسترسی برخط، مرور و بررسی شده است.

روش‌شناسی پژوهش از لحاظ هدف کاربردی از نوع کیفی و از لحاظ روش توصیفی است. روش تحقیق گروه کانون شامل ۲۴ نفر از استادان برتر دانشگاه‌های بزرگ کشور با مرتبه دانشیار و استاد تمام است. فرایند انتخاب رساله‌ها با توجه به موضوع تحقیق، از کلیه در پایگاه‌های علمی در دسترس داخلی و همچنین کتابخانه‌های دانشگاه‌های سطح کشور صورت گرفته است. برای این منظور کلیه رساله‌هایی که در این رشته در سایت‌های دانشگاه‌های پیام نور، علامه طباطبائی، فردوسی مشهد، تربیت مدرس، تهران، شهید بهشتی در دسترس بوده‌اند مورد بررسی قرار گرفت. در نتیجه جستجو تعداد ۶۵۴ رساله که عنوان، کلیدواژه و چکیده آن‌ها شامل موضوع مدیریت دولتی بوده و در دسترس برای عموم افراد قرار داشت، شناسایی شد. از این میان و با توجه به بررسی انجام گرفته در متن رساله‌ها، تعداد ۲۷۹ رساله که دقیقاً مربوط به این موضوع می‌شدند انتخاب شد. تعداد رساله‌های انتخاب شده به تفکیک دانشگاه به صورت: دانشگاه پیام نور ۶۱ عنوان، دانشگاه علامه طباطبائی ۵۷ عنوان، دانشگاه فردوسی مشهد ۲۹ عنوان، دانشگاه تربیت مدرس ۳۶ عنوان، دانشگاه تهران ۸۸ عنوان، دانشگاه شهید بهشتی ۸ عنوان است. سپس این رساله‌ها براساس عنوان، مدل‌ها و ابزار تحلیل، روش گردآوری داده‌ها، دانشگاه و سال دفاع دسته‌بندی شدند. برای به دست آوردن موضوع اصلی پژوهش‌ها از روش تحلیل مضمون و زمینه اصلی رساله‌ها استفاده شد و رساله‌ها براساس ۲۰ عنوان مرتبط با مدیریت دولتی طبقه‌بندی شدند. برای این منظور عنوان، خلاصه و کلیدواژه‌ها و فهرست رساله‌ها بررسی شد و در مواردی که ابهام وجود داشت با بررسی عمیق‌تر پژوهش محتوای در این رابطه تصمیم‌گیری صورت گرفت. دیگر عناصر اصلی پژوهش نیز تعیین و استخراج شد که در ادامه ذکر شده است.

روایی و پایایی یافته‌های پژوهش

پس از اکتشاف دسته‌بندی رساله‌ها با ابعاد مدل سه شاخگی که از طریق استادان دانشگاه صورت پذیرفت، جهت تأیید پایایی یافته‌های پژوهش، این یافته‌ها در اختیار ۵ نفر از افراد خبره با مرتبه علمی استاد تمام (تسلط لازم و کافی به روش تحقیق تحلیل محتوا و دارای آشنایت مطلوب با عناوین طرح‌های پژوهشی در سطح دکتری) قرار گرفت تا نسبت به کدگذاری عناوین و سپس انطباق آنها با ابعاد مدل سه‌شاخگی،

مقایسه پژوهش‌ها در سطح کلان و میانه سازمان متوجه می‌شویم که پژوهش‌ها در سطح کاربردی از پژوهش‌ها در سطح تئوریک سازمان از استقبال بیشتری برخوردار بوده‌اند.

نمودار ۲. شمای کلی توجه پژوهشگران به حوزه‌های سازمان در بخش دولتی

بحث و نتیجه‌گیری

نظام اداری در ایران با توجه به نقش گسترده و مؤثری که در انجام امور دارد، یکی از زیرساخت‌های مهم محسوب می‌شود که بی‌توجهی به آن آسیب‌های جبران‌ناپذیری در مسیر تحقق آرمان‌های نظام جمهوری اسلامی ایران، تحقق برنامه‌ها و رضایت مردم به دنبال دارد. وجود نظام اداری ملی به نسبت مدرن، می‌تواند پیش‌نیاز نوسازی اجتماعی محسوب شده و بر همین اساس بر انجام اقدامات مؤثر برای ایجاد چنین قابلیت اداری، در کشورهایی که فاقد آن هستند، تأکید می‌شود.

براساس نتایج این تحقیق این پژوهش‌های خاستگاهی غیر از مسائل درونی کشور دارد و متأثر از پژوهش‌های خارجی است که گاهی این پژوهش‌ها از اعتبار کافی نیز برخوردار نیستند و اصلاً با شرایط کشور و سازمان‌های دولتی ما همخوانی ندارند. موضوعات عمدتاً به طرح مباحثی منجر می‌شود که شاید تنها اسمی از آن در محافل علمی و نه حوزه‌های عملیاتی، وجود دارد. این آسیب از فاصله و شکستی که بین سازمان‌ها و دانشگاه است نشأت گرفته می‌شود، شکافی که باعث شده گاهی خود افرادی که حتی مقالات را می‌نویسند به نتایج آن اطمینان نداشته باشند و نتایج پژوهش‌های صورت گرفته خارجی است در واقع با دیدی بسته نتایج پژوهش‌های آنها را ملاکی برای تقویت و تحکم پژوهش‌های خود می‌دانیم و به همین دلیل گاهی نتایج پژوهش خود را دست‌کاری می‌کنیم تا مشابه نتایج این پژوهش‌ها جلوه کنند، روش پژوهش

جدول ۲. طبقه‌بندی موضوع رساله‌ها

از لحاظ ابعاد مدل سه‌شاخگی	
ابعاد مدیریت دولتی	درصد فراوانی
بر اساس مدل سه‌شاخگی	
ساختاری	۲۵.۸
رفتاری	۳۱.۱
محیطی	۱۱.۷۲
ترکیبی	۲۴.۳۳
سایر	۴.۱

ب) یافته‌های ابزار گردآوری داده‌ها در رساله‌ها

طبق بررسی‌های انجام شده در پژوهش‌های چاپ شده در زمینه مدیریت دولتی براساس ابزار گردآوری داده‌های مورد استفاده مشخص شد که روش ترکیبی کیفی و کمی از نوع پرسشنامه‌ای با تعداد ۲۴۰ مورد در رتبه اول داشته و روش‌های صرفاً کیفی دیگری همچون کتابخانه‌ای، مصاحبه، داده‌کاوی، داده بنیاد به میزان ۲ مورد در این زمینه پژوهشی مورد کاربرد دارد. تعداد پژوهش‌های صرفاً کمی صورت گرفته در زمینه مدیریت دولتی را با تعداد ۳۵ مورد و همچنین روش صرفاً کتابخانه‌ای با تعداد ۲ مورد دسته‌بندی کرد. جدول ۳ روش‌های مورد استفاده به همراه درصد هر یک در پژوهش‌های مورد بررسی را نشان می‌دهد.

جدول ۳. ابزار گردآوری داده‌ها

روش جمع‌آوری داده‌ها	تعداد استفاده از روش	درصد فراوانی
مصاحبه (کیفی) + پرسشنامه	۱۸۹	۷۷.۹۲٪
کتابخانه‌ای + پرسشنامه‌ای	۲۱	۷.۵۲٪
داده بنیاد (کیفی) + پرسشنامه	۳۰	۱۰.۷۵٪
پرسشنامه‌ای (کمی)	۳۵	۱۲.۵۴٪
صرفاً کتابخانه‌ای	۲	۰.۷۱٪
صرفاً کیفی	۲	۰.۷۱٪

ج) یافته‌های پراکندگی پژوهش‌ها

شمای کلی رساله‌های دکتری مرتبط با حوزه‌های مختلف مدیریت دولتی در سطوح کلان، میانه و خرد سازمان را می‌توان در نمودار به تصویر کشید. همان‌گونه که نمایان است بیشتر پژوهش‌ها مرتبط با سطوح خرد سازمان و پژوهش‌ها در سطح کلان علی‌رغم اهمیتشان کمتر پرداخته شده‌اند. در

ابلاغی نظام اداری بوده اما عزمی راسخ برای اجرای برنامه‌های اصلاح اداری در دولت‌ها وجود نداشته است و نگاهی ابزاری به این برنامه‌ها شده و دچار ظاهرگرایی شده‌اند که برای خروج از چنین وضعیتی لازم است سازوکارهای اجرایی و نظارت بر برنامه‌ها از سوی تمامی دانشگاه‌ها و محققان پیش‌بینی شود تا گزارش‌های پیشرفت از اصلاح امور اداری به‌طور دوره‌ای منتشر شده و در اختیار محققان و دانشگاهیان و سازمان‌های بهره‌بردار قرار گیرد. به‌طور کلی موفقیت نظام اداری در سایه مدیریت و رهبری افرادی است که دارای عزم راسخ و دیدگاه روشن و موردپذیرش نسبت به آینده و مسیر حرکت اصلاحات هستند. ساختار و فرهنگ اداری مطلوب که تسهیل‌کننده اجرای برنامه‌های تحول باشد، بستر مناسبی برای هرگونه تغییر و تحول خواهد بود.

در پایان باید گفت که اگر نظام اداری در کشور بهبود یابد و مسائل دست و پاگیری رفع شود که در حال حاضر مانع اثربخشی و کارآمدی آن شده‌اند. می‌توان امید داشت مشکلاتی که در سایر قسمت‌ها وجود دارد (مانند پیچیدگی اقدام مشترک)، به‌خوبی قابل‌حل بوده و برای تحقق این مهم، باید نگاه پژوهشگران معطوف به رفع مسائل در نظام اداری گردد و کارهای تحقیقاتی خود را متمرکز بر سیاست‌های نظام اداری قرار دهند تا موضوعات مهم و استراتژیک در نظام اداری ایران مورد توجه است که در این راستا، همکاری و هماهنگی به‌جای رقابت مخرب بین سازمان‌های دولتی می‌تواند موجب افزایش اثربخشی در نظام اداری کشور شده و یک نظام اداری که همگی خواهان آن هستند را ایجاد نماید و این موضوع به‌نوبه خود گامی بسیار مهم در توسعه کشور محسوب شده و در بلندمدت آثار بسیار پرباری از خود برجای خواهد گذاشت.

به‌دلیل اینکه بیشتر آثار بررسی شده در این پژوهش، از نوع پژوهش‌های انجام شده از طریق دانشجویان و حاصل از پایان‌نامه است. لذا، عمق پژوهش در این زمینه زیاد نیست و کمتر به صورت عمیق و ریشه‌ای به این موضوع پرداخته شده و حوزه این رشته را کمتر گسترش می‌دهد. در نتیجه لازم است که تحقیق‌های عمیق و ریشه‌یابی در رابطه با این موضوع انجام شود که به گسترش علم و یافتن راه‌های جدید برای انتقال دانش در زمینه‌های مختلف کمک کند.

پژوهش‌های خارجی را روش خود در تحقیقمان و نتایج پژوهش‌هایمان را نزدیک به آنها می‌دانیم و این یکی از مهم‌ترین دلایلی است که پژوهش‌های فراوان ما در حوزه مدیریت دولتی نتوانسته‌اند به‌درستی پاسخگوی مسائل سازمان‌های دولتی باشند.

این پژوهش در نظر داشت که فراوانی پایان‌نامه‌ها و رساله‌های رشته مدیریت دولتی را، از سال ۹۰ الی ۹۶ به روش گروه کانون در ۶ دانشگاه به ترتیب پیام نور، فردوسی مشهد، شهید بهشتی، علامه طباطبائی (ره)، تهران و تربیت مدرس بررسی کند. در این پژوهش تحلیل محتوا در سطح نخست صورت پذیرفته است. به عبارتی، تحلیل‌هایی از عناوین و چکیده‌ها با محتوای آشکار که از طریق روش‌های آماری انجام شده است. پس از مطالعه و بررسی پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها در جامعه آماری این مطالعه، پایان‌نامه‌ها و رساله‌های مرتبط و غیرمرتبط استخراج شدند. فراوانی این پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها به تفکیک هر دانشگاه و بندهای جداگانه در نمایش داده شده است.

از سال ۹۰-۹۶ در مجموع ۱۹۰۰ پایان‌نامه کارشناسی ارشد و رساله دکتری در این ۶ دانشگاه در رشته مدیریت دولتی دفاع شده است که از هریک از دانشگاه‌ها متناسب با سیاست‌های درون دانشگاهی، نظر اساتید راهنما، علاقه دانشجویان، نیاز جامعه بندهای جداگانه‌ای از مدیریت دولتی را مورد توجه قرار داده و بر روی آن‌ها کار کرده‌اند. از این میان برخی بندها دارای فراوانی زیادتری نسبت به دیگران بوده و برخی دیگر کمتر مورد توجه واقع شده‌اند که به این نکته نیز باید توجه داشت گرچه برخی از این بندها دارای جذابیت خاصی برای محققان بوده و حوزه گسترده‌ای برای پژوهش فراهم می‌کنند، اما از آنجایی که جمع‌آوری اطلاعات از سازمان‌های متبوع در راستای موضوع پژوهش محدودیت‌های خاص خود را دارد و اغلب دانشگاه‌ها اجازه خروج اطلاعات از سازمان‌های خود را نمی‌دهند. لذا، برخی از این موضوعات نمی‌توانند به‌عنوان یک موضوع پژوهشی مناسب مورد استفاده قرار گیرند که این پژوهش، در راستای بهبود مسائل اداری و جلب‌توجه جامعه علمی برای کار بر روی مباحث مدیریت دولتی به این موضوع پرداخت.

همان‌گونه که نتایج نیز نشان می‌دهد گرچه حدود ۸۱ درصد از کارهای پژوهشی در دانشگاه‌ها مرتبط با سیاست‌های

منابع

موضوعات پایان‌نامه‌های دوره کارشناسی ارشد علوم تربیتی با نیازهای جامعه، سومین کنفرانس بین

خسروی، مهوش؛ نیلی، محمدرضا و زمانی، بی بی عشرت (۱۳۹۴). آسیب شناسی عدم همخوانی

غلامی نژاد، محمد و علی قبول، احسان (۱۳۸۶). آسیب‌شناسی پایان‌نامه‌های رشته زبان و ادبیات. پژوهش‌های ادب عرفانی، ۱(۱۲)، ۱۸۱ - ۱۹۲.

Aliyu, Y. & Abba, T. (0009). "Analytical study of master of library science dissertations
Baldwine, M. A. & Rose, P. (وووو). "concept analysis as a dissertation methodology". *Elsevier Ltd. Nurse Education Today*, 99, 000-333.
Cassidy, R Sugimoto, et al., (1111). "The shifting sands of disciplinary development: Analyzing North American Library and Information Science dissertations using latent

المللی روائشناسی و علوم اجتماعی، تهران، موسسه همایشگران مهر اشراق.
فیضی، طاهره و گرامی پور، مسعود (۱۳۹۰). معیارها و استانداردهای ارزیابی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد. چشم‌انداز مدیریت دولتی، ۲ (۶) ۱۱۵-۱۳۴.
at the University of Maiduguri, Nigeria". *Library Philosophy & Practice*, 11(1), 1-1 .
Dirichlet allocation". *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 22(1), 555.
Horton, E. G & Hawkins M. (). A Content Analysis of Intervention Research in Social work doctoral dissertations. *J Evid Based Soc Work*, 7(5), 777-66.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی